

Fassbinders Tyskland?

Thomas Elsaesser har skrevet en stor og akademisk bog om Fassbinder. Men har han nu også set filmene?

af Christian Braad Thomsen

Tv-producenten og manuskriptforfatteren Peter Märthesheimer har i *Jahrbuch Film 82/83* (Hanser Verlag) fortalt om sit første møde med Rainer Werner Fassbinder. De skulle diskutere et udkast til den tv-serie, der siden blev til *Acht Stunden sind kein Tag* (Otte timer er ikke hele dagen), og Märthesheimer, der lige var kommet fra et universitetsstudium, udviklede sig i en argumentation præget af tidens marxistisk orienterede uni-jargon. Han sluttede med at sige, at han mente, det var vigtigt, at den planlagte tv-serie beskrev "et aktivt handlende subjekt".

Fassbinder gloede først lidt forbavset på Märthesheimer, så tøede han op i et ironisk smil og sagde: "Åh, De mener en helt." Det forvirrede Märthesheimer lidt, for heltebegrebet var jo skabt inden for den borgerlige offentlighed, så det kunne man vel ikke så godt bruge, når man var i selskab med en anarkistisk filminstruktør. Men da Fassbinder først havde redegjort for sin ret enkle opfattelse af en filmhelt, blev Märthesheimer klar over, at det vel trods alt var det, han havde ment. Siden blev Märthesheimer en af Fassbinders nærmeste medarbejdere.

Det ville Thomas Elsaesser næppe have haft mulighed for - og næppe heller ambitioner om. Hans bog om Fassbinder er i lange stræk holdt i den universitetsjargon, som har været på mode den sidste halve snes år, nemlig den lacanianske. Og skønt Elsaesser udviser stor respekt for Fassbinders film, har filmene det alligevel med at fortone sig, når de beskrives i et sprog, der er dem *så* fremmed.

Naturligvis kan man kun glæde sig, hvis en bog som Elsaessers kan bane vej for

Fassbinder på universiteterne. I 70'erne havde Fassbinder det ikke nemt med de venstreorienterede studenter, som mildest talt ikke fandt hans film særligt politisk korrekte. Det var netop en stadig anstødssten, at Fassbinder ikke beskrev korrekt handlende subjekter, men overvejende holdt sig til, hvor galt det kunne gå, hvis man handlede inden for rammerne af den herskende tankegang.

Den, der kan trænge igennem Elsaessers kunstsprog, kan godt blive kloge på Fassbinder - men det kan Elsaesser nu også selv: hans bog rummer forbavsende mange fejl, som indicerer, at han næppe kan have set alle de film, han skriver om.

Så ville han f.eks. ikke have rubriceret *Rio das Mortes* som en gangsterfilm, for der findes ikke skyggen af gangstere i den film. Og han ville næppe heller have skrevet om den græske fremmedarbejder i *Katzelmacher*, at han viser sig at være lige så racistisk som sine plageåndere, da han føler sin position truet af endnu en fremmedarbejder - fra Tyrkiet. En sådan episode findes ikke i *Katzelmacher*. Elsaesser fejltolker noget, han har læst i det teaterstykke, der ligger til grund for filmen - men denne scene har Fassbinder ikke medtaget i sin film!

Det er også en fatal fejl at tro, at Fassbinders ophidsede diskussion med sin mor i *Deutschland im Herbst* (Tyskland i efteråret) skulle være "tightly scripted," for pointen er netop, at det er et 100% improviseret mor/søn-opgør - hvor moderen nok afslører udemokratiske synspunkter, men bestemt ikke ønsker sig Hitler tilbage, som Elsaesser hævder.

Og at *Acht Stunden sind kein Tag* skulle være en film om "arbejdsløshed" er lettere grotesk. Arbejdsløshed må vist være et af de få temaer, en arbejdsnarkoman som Fassbinder ikke kunne drømme om at give

sig i kast med. Han manglede aldeles forudsætningerne.

Der er en glidende overgang fra fejlreferater til fejltolkninger: jeg har svært ved at se, at Fassbinder skulle forholde sig ironisk til sine figurer og ønske, at vi skal le ad dem. Han er tværtimod solidarisk med selv de mest umulige typer. At figurerne aldrig skulle "føle selvmedlidenhed" er også en mærkelig påstand. Fassbinders oeuvre forekommer mig tværtimod at være et manisk studie i selvmedlidenhed, jf. især Petra von Kant, frugthandleren og de forskellige figurer, der går under navnet Franz B(iberkopf).

Elsaessers bog hedder *Fassbinder's Germany*, og det kunne der være god grund til at skrive en bog om, for Fassbinder er frem for nogen Tysklands filmiske historikskriver. Den tyske identitet sådan som den udfolder sig fra Weimar-republikken til studenteroprøret har aldrig fundet så indforstået en kunstnerisk skildrer som Fassbinder.

Men både Fassbinder og Tyskland har det med at fortone sig i abstraktioner i Elsaessers bog - hvilket man måske også kan se som en særligt tysk forsvarsmekanisme.